

Vapaaehtoisen pelastuspalvelun toimintalinjaus 2030

Vahvistettu keskustoimikunnassa 16.4.2020

AUTTAJIEN VERKOSTO

SISÄLLYS

1 Johdanto	3
2 Mikä Vapepa on	4
3 Nykytila	6
4 Missio, visio, periaatteet ja arvot	7
5 Tavoitetila 2030	9
5.1 Tiivistelmä tavoitetilasta	9
5.2 Tavoitetilan 2030 kuvaus	10
5.2.1 Vapepan toiminta mukautuu vastaamaan yhteiskunnan tarpeita	10
5.2.2 Toimiva ja sitoutunut verkosto takaa vaikuttavan ja tehokkaan yhteistyön	11
5.2.3 Koulutus ja harjoitukset rakentavat yhteisen osaamisen	13
5.2.4 Vapepan toiminta ja sen vaikuttavuus tunnetaan	14
6 Toimenpidetaulukko	15

Vapaaehtoisen pelastuspalvelun (Vapepa) toimintalinjaus 2030

1 Johdanto

Vuoden 2020 lopussa päättyy vuosien 2012–2020 Vapaaehtoisen pelastuspalvelun (Vapepa) toimintalinjauksen kausi. Vapepan vuosikokouksessa 21.11.2018 päätettiin strategiatyöryhmän asettamisesta valmistelemaan seuraavaa toimintalinjausta. Keskustoimikunta 7.2.2019 nimesi strategiatyöryhmän, johon ovat kuuluneet Janne Vainio (Suomen Lentopelastusseura, SLPS), Jori Nordström (Suomen Meripelastusseura, SMPS), Leena Kämäräinen (Suomen Punainen Risti, SPR), Esa Aunola (Suomen Kylät) ja Kaarina Suhonen (Naisten Valmiusliitto, NVL). Sihteerinä on toiminut Vapepan koordinaattori Arsi Veikkolainen.

Tehtäväksi asetettiin toimintalinjauksen kokoaminen vuosille 2021–2030.

Työryhmä on työstänyt tätä linjausta sähköisesti ja yhteisissä tapaamisissa. Toimintalinjausta on työstetty mm. Vapepan työ- ja suunnittelukokouksessa, valmiuspäällikkökokouksessa,

Vapepan vuosikokouksessa ja valtakunnallisessa Vapepa-foorumissa. Keskustoimikunnan käsittelyssä linjaus on ollut kolme kertaa, jonka jälkeen luonnokset ovat menneet avoimesti kommentoitaviksi verkoston jäsenjärjestöille.

Toimintalinjaus on hyväksytty 16.4.2020 keskustoimikunnassa lausuntokierroksen jälkeen. Toimintalinjausta arvioidaan 3 vuoden välein ja päivitetään tarvittaessa.

Koska Vapepa on verkosto, strategisella toimintalinjauksella on tärkeä merkitys toiminnan ohjaamisessa yhteiseen suuntaan. Strategiatyön aikana on noussut esiin monia tulevaisuuden kannalta tärkeitä havaintoja, jotka muuten olisivat kenties jääneet havaitsematta tai ainakin kunnolla huomioimatta.

2 Mikä Vapepa on

Vapaaehtoinen pelastuspalvelu (Vapepa) on vuonna 1964 viranomaisten tukemiseksi perustettu vapaaehtoistoimijoita kokoava yhteenliittymä. Tällä hetkellä se koostuu 43 valmiusjärjestöstä sekä 10 muusta yhteistyöorganisaatiosta.

Vapepa-verkoston toimintaa määrittelee johtosääntö, jota päivitetään säännöllisesti. Nykyinen johtosääntö on hyväksytty 13.11.2017. Vapepa-verkoston tehtävät eri viranomaisten tukena on määritelty sopimuksissa ja yhteistyöpöytäkirjoissa, joissa sopijana on SPR. Poliisisopimus on valtakunnallinen ja siinä allekirjoittajina Vapepan puolelta ovat myös SLPS ja SMPS. Pelastustoimen kanssa on useilla alueilla tehty laitoskohtaiset sopimukset. Myös sosiaalitoimen kanssa on sekä kuntakohtaisia että alueellisia sopimuksia. Lisäksi Vapepaa koskevia yhteistyöpöytäkirjoja on tehty SPR:n ja sisäministeriön (SM) sekä sosiaali- ja terveysministeriön (STM) välille.

Vapepa koordinaation rahoitus perustuu STM:n avustuskeskus STEA:n myöntämään vuosittaiseen avustukseen sekä SPR:n omarahoitusosuuteen. STEA-avustus ei koske toimintaa Ahvenanmaalla. Paikallista koulutustoimintaa rahoitetaan hälytyskorvauksilla ja yhdistysten omin varoin.

Vapepan järjestö- ja viranomaisverkosto on organisoitunut kolmelle tasolle Vapepan johtosäännön mukaisesti. Valtakunnan tasolla yhteistyöelimenä toimii keskustoimikunta SPR:n keskustoimiston valmiusyksikön tukemana. SPR:llä on vastuu ja koordinaatio maalla tapahtuvasta pelastuspalvelutoiminnasta. Ilmassa tapahtuvasta toiminnasta vastuu ja koordinaatio on Suomen Lentopelastusseuralla (SLPS) ja toiminnasta vesillä Suomen Meripelastusseuralla (SMPS).

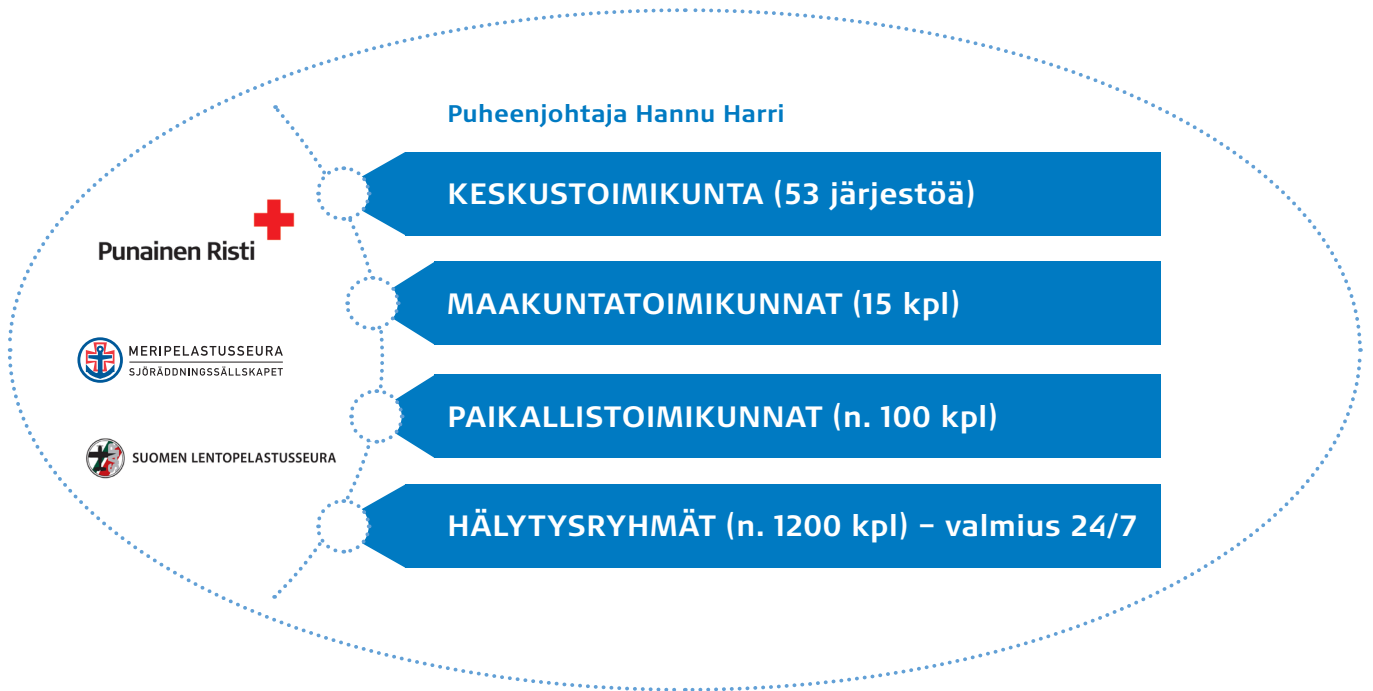
Keskustoimikunta vastaa verkoston ohjauksesta, yhteistyön linjauksista sekä valtakunnallisista viranomaissovituksesta. Sopimukset allekirjoittaa SPR, jolla on nimenkirjoitusoikeus Vapepan koordinaatiosta vastaavana järjestönä.

Vapepa-verkoston alueellinen toiminta rakentuu maakuntatoimikunnista (14 manner-Suomessa ja Ahvenanmaa), jotka kokoavat Vapepa-verkoston alueelliset jäsenjärjestöjen edustajat sekä paikallistoimikuntien edustajat. Maakunta- ja paikallistoimikuntien kautta linjataan toimintaa, hoidetaan järjestöyhteistyötä, hälytystoiminnan alueellista ja paikallista koordinaatiota, yhteistä koulutusta ja harjoittelua sekä toiminnasta viestimistä. Maakunta- ja paikallistoimikunnat järjestävät myös järjestöjen yhteisiä vapaaehtoisten rekrytointitilaisuuksia sekä sopivat muusta edustamisesta ja verkostoitumisesta. Maakuntatoimikuntien sihteereinä toimivat SPR:n piirien valmiuspäälliköt.

Operatiivinen toiminta rakentuu paikallistoimikuntien alaisista jäsenjärjestöjen hälytysryhmistä (kaikkiaan 1 200 ryhmää). Mukana on myös jäsenjärjestöihin kuulumattomia paikallisesti koottuja hälytysryhmiä. Paikallistoimikuntia on 102.

Organisaatio ja koordinaatio

1.1.2020

Vapepan toiminta perustuu verkostossa mukana olevien järjestöjen vapaaehtoistoimijoihin, joita ovat hälytysjärjestelmään rekisteröityneiden hälytysryhmäläisten lisäksi Vapepan kouluttajat, Vapepa-johtajat ja alueiden hälyttäjät (valmiuspäivystäjät) sekä toimikuntien nimitetyt vastuuhenkilöt, joita on yhteensä noin 850.

Vapaaehtoistehtäviin osallistuville Vapepa-verkosto tarjoaa yhteisen koulutusjärjestelmän, johon kuuluvat koulutusrungot, koulutusmateriaalit sekä kouluttajat. Koulutusjärjestelmä kattaa Vapepan keskeiset toimialueet: etsintä, ensihuolto, henkinen tuki, viestitoiminta ja johtamiskoulutus. Koulutusjärjestelmää täydentävät jäsenjärjestöjen omat Vapepa-toimintaan liittyvät tehtäväkohtaiset ja johtamiseen liittyvät koulutukset.

Paikallis- ja alueatasolla järjestettävät infot, peruskoulutukset ja jatkokoulutukset tarjoavat reitin edetä kiinnostuksesta tositoimiin ja edelleen vaativimpiin valtakunnallisesti koulutettaviin vapaaehtoisten kouluttaja- ja johdotehtäviin saakka.

Vapepalla on yleinen hälytysjärjestelmä. Tällä hetkellä se on tekstiviestipohjainen OHTO. Se tarjoaa tapahtumapaikkaa lähimmät ryhmät osaamis- ja kalustotietoineen hälytettäväksi toimikunta- tai maakuntarajoista välittämättä. Vapepa hälytetään pääsääntöisesti alueellisten päivystysnumeroiden kautta. OHTOn kautta viranomaiset saavat myös tilannekuvaa käytössä olevista vapaaehtoisresursseista. SLP-S:llä ja SMPS:llä on OHTOn rinnalla omat hälytysjärjestelmät oman toimialueensa hälyttämistä varten.

3 Nykytila

Toimintaympäristön muutosten ennustettavuus on viime aikoina heikentynyt. Tähän vaikuttavat muun muassa alueellisten eroavaisuuksien kasvu, väestön ikääntyminen, hyvinvoinnin polarisoituminen, ilmastonmuutoksen vaikutukset ja infrastruktuurin haavoittuvuus. Ympäristöön ja turvallisuuteen liittyvät uhkakuivat haastavat nykyisen, arjen häiriötilanteista lähtevän toimintamallin ja luovat tarvetta varautua vahvemmin myös mahdollisiin poikkeusoloihin.

Nykyisessä keskinäisriippuvuuden maailmassa on keskeistä saada kokonaiskuva uhista, riskeistä ja haavoittuvuuksista sekä saatavilla olevista resursseista. Kyky seurata ja ennakoita muutosta sekä sopeuttaa omaa toimintaa on tullut entistä tärkeämmäksi.

Tällaisessa tilanteessa Vapepan viranomaisille tarjoamalle tuelle on entistä suurempi tarve. Tähän tarpeeseen vastaaminen nykyisellä tasolla vaatii ponnisteluja ja toiminnan kehittämistä. Haasteena on myös vapaaehtoistoimintaan sitoutumisessa tapahtunut muutos, joka edellyttää toiminnaltamme kiinnostavuutta mukana oleville toimijoille, vahvaa ulkoista näkyvyyttä ja arvostusta viranomaisilta.

Vapepan STEA:lle raportoidut tuloksellisuus- ja vaikutusselvitykset vuosina 2017 ja 2019 sekä Vapepan oma etsintäkysely 2017 nostivat esille tarpeita kehittää erityisesti verkostojohtamista, seurantajärjestelmiä, toiminnan läpinäkyvyyttä sekä rekrytointia.

Vapepa on verkosto, joka toimii osin hierarkkisessa toimintaympäristössä. Vapepan oma hierarkkinen toimikuntarakente on haasteellinen verkostomaisen toiminnan edistämisen näkökulmasta.

Vapepan nykyinen, valtakunnallisiin järjestöihin perustuva rakenne ei myöskään tue vain alueellisesti tai paikallisesti organisoituneiden tahojen liittymistä mukaan. Tämä on yksi syy siihen, että jäsenjärjestöihin kuulumattomia hälytysryhmiä on entistä enemmän.

Vapaaehtoistoiminnassa tapahtunut murros on lisännyt suoraan itse toimintaan tulemisen halua, jolloin liittyminen ei tapahdu jäsenjärjestön toiminnan tai jäsenyyden kautta. Toimiva verkostomaisuus edellyttää jäsenjärjestöiltä sekä sitoutumista verkostoon että toimivaa vuorovaikutusta ja tiedonkulun varmistamista oman järjestön sisällä. Tämä vaatii edelleen kehittämistä. Rekrytoinnin osalta tarvitaan tiiviimpää yhteistyötä uusien sitoutuneiden jäsenten saamiseksi mukaan jäsenjärjestöjen Vapepa-toimintaan. Tällä hetkellä järjestöjen rooli ei ole selkeä uusien jäsenten hankkimisessa hälytysryhmätoimintaan.

Verkostomaisessa toiminnassa keskeiseen läpinäkyvyyteen ja tiedon aktiiviseen esiintuomiseen on otettu käyttöön uusia työkaluja, mutta tarvitaan myös toimintatapojen muutosta sekä selkeämpää työnjakoa jäsenjärjestöjen ja koordinaation välillä. Eri järjestöissä sekä eri alueilla kehitetään hyviä ratkaisuja muuttuviin tilanteisiin. Nämä ratkaisut pitäisi saada yhteiseen tietoisuuteen ja osaksi yhteisiä toimintatapoja. Tällä hetkellä saamme koottua tietoa varsin kattavasti, mutta seurantamenetelmien tehokkuus, kootun tiedon yhtenäisyys ja tiedon hyödyntäminen kaipaavat kehittämistä ja ohjeita.

Jäsenjärjestöt, viranomaiset, rahoittajat ja suuri yleisö vaativat jatkossa nykyistä laadukkaampaa ja ajantasaisempaa tilannekuvaa kyvykkyydestämme ja resursseistamme sekä kuvauksia vaikuttavuudestamme.

4 Missio, visio, periaatteet ja arvot

Missio

Vapaaehtoinen pelastuspalvelu on järjestöjen verkosto, joka toimii

"Lähimmäisen apuna – viranomaisen tukena".

Visio

Vapepan visiona on olla vuonna 2030

"Arvostettu, hyvin johdettu ja osaava järjestöistä koostuva auttamisverkosto, jonka toimintaan ihmiset haluavat tulla mukaan ja jonka viranomaiset kokevat tärkeäksi".

Periaatteet

Vapaaehtoisen pelastuspalvelun periaatteet ohjaavat järjestöjen yhteistä toimintaa viranomaisten ja paikallishallinnon tukena.

Toiminnan periaatteita ovat:

- koulutetut vapaaehtoiset
- yhteiset toimintatavat
- viranomaislähtöisyys
- yhteisiin arvoihin sitoutuminen.

Vapepan ja sen jäsenjärjestöjen antama **koulutus** tuottaa vapaaehtoiselle toiminnassa tarvittavia taitoja ja kykyjä. Koulutuksen ja sitä tukevan harjoittelun kautta luodaan yhteisiä toimintatapoja. On tärkeää, että jäsenjärjestöjen omat, Vapepan yhteisesti määritellyt sisällöt sekä SPR:n vastuulla oleva yleisen pelastuspalvelun johtaja- ja kouluttajakoulutus tukevat toisiaan ja osaamista jaetaan järjestöjen ja alueiden välillä. Koulutettuja vapaaehtoisia on helppo johtaa ja heidän on helppo toimia johdettavina. Koulutetut vapaaehtoisjoukot lisäävät kansalaisten ja viranomaisten luottamusta vapaaehtoisiin ja heidän taitoihinsa. Koulutettujen joukkojen lisäksi on mahdollista ottaa tarvittaessa mukaan spontaaneja vapaaehtoisia tilanteissa, joissa viranomaiset katsovat sen tarpeelliseksi.

Järjestäytyneisyys ja **yhteisten toimintatapojen** mukaan toimiminen pohjautuu koulutuksen ja harjoittelun kautta saatuun osaamiseen toimia yhdessä ohjautusti ja johdetusti – yhdessä olemme enemmän.

Vapepan yhteinen toimintatapa muodostuu operatiivisen toiminnan menettelytavoista, termeistä, ohjeistuksista ja linjauksista, joita tukevat yhteinen koulutus- ja seurantajärjestelmä.

Pelastuspalvelutehtävistä vastaavat eri viranomaiset ovat hierarkkisia toimijoita, joiden toiminnassa ohjeistaminen ja selkeä johtaminen korostuvat. Siksi on tärkeää, että Vapepan tapa järjestää vapaaehtoisten toiminta vastaa viranomaisten odotuksiin. Auttamistehtävät toteutetaan johdetusti ja niistä laaditaan raportit valtakunnallisten mallien mukaisesti.

Vapepa-verkoston tehtävä on **viranomaisten tukeminen** ja Vapepa on merkittävä tuki viranomaiselle. Vapepa tarjoaa viranomaiselle tukeaan, jotta avun tarvitsija saisi avun mahdollisimman nopeasti. Hälytystehtävissä johtovastuu on aina viranomaisella ja Vapepa lähtee hälytystehtäviin viranomaisten pyynnöstä, mutta voi olla myös aloitteellinen viranomaisen suuntaan. Vapepa tukee valmiuden ja varautumisen kehittämistä, mutta vastuu siitä kuuluu ensisijaisesti järjestöille itselleen sekä muille rinnakkaisille foorumeille ja verkostoille.

Arvot

Vapepan **arvot** ohjaavat tapaamme toimia ja heijastuvat jokapäiväisinä tekoina arjen auttamistilanteissa.

Vapepan toimintaa ohjaavat arvot ovat:

- vapaaehtoisuus
- yhteistyökykyisyys
- vastuullisuus.

Vapaaehtoisuus lähteetoimijoista itsestään, heidän omista kiinnostuksistaan toimintaan ja halustaan auttaa ihmisiä. Apua annetaan ilman henkilökohtaista taloudellista hyötyä. Poikkeuksena on toiminnasta aiheutuvien kulujen huomioiminen ja korvaaminen. Hälytyskorvauksista on sovittu viranomaisten kanssa tehdyissä sopimuksissa, ja saadut korvaukset ohjataan toiminnan kuluihin, kehittämiseen ja koulutukseen.

Vapepan toiminta perustuu yhteistyöhön eri järjestöjen ja viranomaisten kanssa. Siksi **yhteistyökykyisyys** on nostettu yhdeksi arvoista. Yhteistyökyyvyn tulisi näkyä toiminnassa keskinäisenä luottamuksena ja avoimuutena. Annetut lupaukset pidetään ja toisia arvostetaan. Hyvää ilmapiiriä vaalitaan. Vapaaehtoiset luottavat toisiinsa ja avuntarvitsijoita sekä viranomaisia kunnioitetaan.

Yhteistyökykyisyyteen kuuluu myös ennakkoluulottomuus ja joustava toiminta. Toiminnassa mukana olevat kunnioittavat toisten mielipiteitä sekä arvostavat yhdessä tekemistä ja toisten osaamista. He ovat innostuneita ja kannustavia etsiessään ratkaisuja.

Vastuullinen toiminta tarkoittaa kestäväällä tavalla toimimista. Viranomaiset ja avun tarvitsijat voivat luottaa siihen, että Vapepa-verkoston kautta saadaan sitä apua ja tukea, jota verkoston järjestöt ja vapaaehtoiset ovat luvanneet antaa sovitulla tavalla. Verkoston järjestöt kantavat niin sosiaalisen, taloudellisen kuin ympäristövastuun toiminnassaan sekä huolehtivat läpinäkyvyydestä.

Vastuullisuus tarkoittaa myös vapaaehtoisten vastuuta oman osaamisen kehittämisestä ja oman toimintakyvyn arvioimisesta tarjolla olevaan auttamistilanteeseen ja tehtävään nähden.

5 Tavoitetila 2030

5.1 Tiivistelmä tavoitetilasta

Vuonna 2030 alueelliset riskinarviot sekä yhteiskunnan ja viranomaisten suunnasta osoitetut tarpeet ohjaavat entistä vahvemmin Vapaaehtoisen pelastuspalvelun roolia ja tehtäviä viranomaisten tukena. Tarpeisiin varautuva Vapepa-verkosto on osa yhteiskunnan turvallisuusmekanismeja, ja Vapepan kautta saadaan myös spontaaneita auttajia kanavoitua viranomaisten tueksi. Vapepa-toiminnan kattavuutta, laatua ja vaikuttavuutta seurataan systemaattisesti.

Yhdessä olemme enemmän. Vapepassa mukana olevat järjestöt ja tahot ovat tehneet sitoumuksen toimia yhteisten arvojen mukaan osana yhteistä tavoitetta.

Osaavasti johdetulla Vapepa-verkostolla on toimiva hallintorakenne, työkalut ja vuorovaihtuksen paikat laadukkaaseen toimintaan ja aktiiviseen yhteistyöhön valtakunnalliselta tasolta paikalliseen. Jokainen verkoston jäsen on määrittänyt oman roolinsa ja tehtävänsä osana verkostoa. Koordinaatiojärjestöjen tehtävä on yhteensovittaa toimintaa tunnista-

malla yhteisesti tarpeita sekä sopimalla yhteistyöstä ja työjaosta.

Vapepan koulutusjärjestelmä mahdollistaa eri toimijoiden välisen osaamisen jakamisen ja tarjoaa mukana oleville auttamishaluisille vapaaehtoisille sopivat koulutuspolut, joissa huomioidaan myös muualta saatu osaaminen. Yhteinen koulutusjärjestelmä varmistaa laadukkaan ja yhdenmukaisen toiminnan. Käytännön osaamista ja yhteistä kykyä toimia rakennetaan ja todennetaan säännöllisissä yhdessä suunnitelluissa harjoituksissa toisten vapaaehtoisten ja viranomaisten kanssa.

Verkostoa koordinoivan SPR:n sekä jäsenjärjestöjen aktiivisen viestinnän ansiosta Vapepan toimintatavat ja toiminnan vaikuttavuus viranomaisia tukevassa tehtävässään tunnetaan laajasti. Pelastuspalvelusta kiinnostuneet, erityisesti nuoret, tietävät, miten Vapepan toimintaan on jäsenjärjestöjen kautta mahdollista tulla mukaan.

5.2 Tavoitetilan 2030 kuvaus

5.2.1 Vapepan toiminta mukautuu vastaamaan yhteiskunnan tarpeita

Vapepa toimii saumattomasti yhteistyössä viranomaisten, erityisesti poliisin, pelastus- ja sosiaaliviranomaisten sekä kuntien kanssa. Auttamisvalmiuden perustana on jatkuva uhkamallien seuranta sekä aktiivinen vuoropuhelu viranomaisten kanssa valtakunnallisesti, alueilla ja paikallistasolla.

Vapaaehtoiset toimivat sovittujen ja selkeästi yhteisten toimintamallien mukaisesti. Sovittujen tehtävien tehokkaan hoitamisen rinnalla vahvistetaan avoimuutta tarttua erilaisiin auttamistilanteisiin sekä hälytysvalmiutta.

Tavoitetila 2030:

Vapepan selkeästi kuvattu toiminta, rooli ja tehtävä viranomaisen tukena perustuvat viranomaisten valtakunnallisiin ja alueellisiin riskiarviointeihin. Vapepa on arjen auttamistilanteisiin ja -tarpeisiin vastaava verkosto. Vapepan rooli ja toimintakyky erilaisissa vakavissa häiriötilanteissa on määritelty ja tunnettu. Samoin tiedetään, miten Vapepan toiminta ja resurssit muuttuvat erilaisissa poikkeusolotilanteissa.

Vapepan toiminta ja tehtävät mukautuvat viranomaisten ja yhteiskunnan alueellisten ja valtakunnallisten tarpeiden ja tilanteen mukaan. Vapepa on hälytettävissä helposti yhdestä alueellisesta numerosta kaikkiin eri auttamistilanteisiin. Viranomaiset voivat hyödyntää Vapepaa, jos katsovat tarvitsevansa tuekseen koulutettujen vapaaehtoisten rinnalle myös spontaaneja vapaaehtoisia.

Uskottavuuden lisäämiseksi ja toiminnan yhteiskunnallisen merkityksen esille tuomiseksi Vapepalla on viranomaisten tukemiseen tähtäävän toiminnan vaikuttavuuden mittaamisjärjestelmä.

Sen rinnalla kerätään oman toiminnan kehittämiseen tietoa siitä, miten Vapepan toiminnassa mukana oleminen vaikuttaa vapaaehtoisten elämään ja heidän lähiyhteisöön.

Vapepalla on valmiudet ja resurssit hyödyntää nopeasti kehittyvää teknologiaa operatiivisen toiminnan tukena.

Toimenpiteitä tavoitetilan saavuttamiseksi

- Yhden luukun periaatteen mukaisen toimintamallin edistäminen hälyttämisen ja tavoitettavuuden tehostamiseksi.
- SPR:n koordinoimana hakeutuminen aktiivisesti mukaan viranomaisten, erityisesti kuntien valmiussuunnitteluun.
- Yhtenäisen seurantajärjestelmän kehittäminen ja riittävien resurssien varaaminen kattavan ja käyttökelpoisen tiedon tuottamiseen viranomaisia tukevan toiminnan kehittämiseksi ja toiminnan vaikutuksista kertomiseksi.
- Vapepan viranomaisia tukevaan tehtävään liittyvien toiminta- ja resurssikuvausten säännöllinen päivittäminen valtakunnallisesti ja alueellisesti tuomaan esiin viranomaisille Va-pepan käyttömahdollisuuksia.
- Poikkeusoloihin ja niissä tapahtuviin auttamistilanteisiin liittyvien kysymysten selvittäminen: mitkä ovat toimintamallit, mahdollisuudet ja resurssit erilaisissa poikkeusoloissa?
- Kumppanuuksien ja resurssien hakeminen ajantasaisen teknologian hyödyntämiseen.

5.2.2 Toimiva ja sitoutunut verkosto takaa vaikuttavan ja tehokkaan yhteistyön

Verkostona toimiminen luo mahdollisuuksia. Yhdessä olemme enemmän niin avun saajille kuin myös auttajille. Osaavalla verkostojohtamisella rakennetaan luottamusta ja vastavuoroisuutta.

Vapepa-verkoston koordinaation kautta on eri järjestöissä toimivien vapaaehtoisten auttamistoiminnalle luotu yhtenäinen ja organisoitu tapa toimia viranomaisen tukena. Koordinoitu ja sitoutunut järjestöverkosto varmistaa, että viranomaisilla on kaikissa häiriö- ja onnettomuustilanteissa käytettävissä valtakunnallisesti kattava ja toimintavalmis osaavien ja motivoituneiden vapaaehtoisten verkosto.

Koordinaatiojärjestöjen tehtävä on yhteensovittaa toimintaa. Sen perusta on yhteinen tarpeiden tunnistaminen ja siitä nouseva yhteistyö ja työnjako.

Maalla tapahtuvaa yleistä pelastuspalvelua koordinoi SPR, ilmassa tapahtuvaa toimintaa SLPS ja vesialueilla SMPS. Lisäksi eri jäsenjärjestöillä on omaan toimialaansa liittyviä vastualueita.

Verkoston tehtävä on tuottaa arvoa toimijoilleen ja toteuttaa sille asetettuja yhteisiä tavoitteita. Verkosto tarjoaa erilaisia tuntemisen lisäämisen, luottamuksen rakentamisen sekä tiedon jakamisen paikkoja ja alustoja. Verkostossa jokainen tuo ja saa jotain.

Tavoitetila 2030:

Vapepa-verkoston jäsenet ovat sitoutuneet määräajoin vahvistettavalla "palvelulupauksella" toimimaan verkostossa valtakunnallisella, alueellisella tai paikallisella tasolla sen yhteisten arvojen mukaan osana yhteistä tehtävää.

Jokainen verkoston jäsen (järjestö, yhteisö, viranomainen) on määritellyt itse oman roolinsa ja tehtävänsä verkostossa yhdessä sovittuun "palvelulupauksessa".

Kunkin jäsenen rooli ja tehtävä tunnetaan verkoston sisällä ja sen ulkopuolella.

Vapepan valtakunnallinen, alueellinen ja paikallinen toimikuntarakente toimii verkostona, joka rakentaa aktiivista yhteistyötä ja edistää tiedon jakamista. Samoin kunkin Vapepa-verkoston jäsenen valtakunnalliset, alueelliset ja paikalliset toimijat muodostavat oman verkoston.

Erilaiset Vapepalle rinnakkaiset, eli Vapepassa mukana olevien järjestöjen muut valtakunnalliset, alueelliset ja paikalliset verkostot sekä Vapepan ulkopuolisten tahojen verkostot mm. valmiuden ja varautumisen kehittämiseen tunnetaan ja työnjako niiden kanssa on selkeä.

Vapepan hallinto on läpinäkyvää ja verkoston asioiden valmisteluun on helppo osallistua. Kehittämistoimien perustana on yhteinen tilannekuva, joka pohjautuu järjestöjen ja alueiden tuottamaan ajantasaiseen ja kattavaan tietoon verkoston toiminnasta.

Vapepassa on tilaa uuden kehittämiselle, ja sille on luotu kanavia. Sujuvat hallinnolliset menettelyt ja tiedon jakaminen mahdollistavat kokeilujen ja innovoinnin tuloksena syntyvät uudet tavat sekä alueelliset ratkaisut osana yhteisten toimintatapojen kokonaisuutta.

Vapepa-verkosto toimii yhtenäisesti viranomaisten ja rahoittajien suuntaan. Järjestöt tuottavat avauksia, joita koordinaatiojärjestöt yhdessä vievät eteenpäin.

Toimenpiteitä tavoitetilan saavuttamiseksi:

- Verkoston toimivuuden edistämiseksi kehitetään verkostojohtamisen osaamista.
- Vapepan viestintää kehitetään lisäämään läpinäkyvyyttä ja viemään ajankohtaisia asioita sekä yhteisiä linjauksia tietoon koko kentälle.
- Verkoston jäsenten sitoutumiseen (mm. palvelulupaukseen) liittyvät linjaukset ja menettelyt määritellään ohjesääntöön valtakunnalliselle, alueelliselle ja paikalliselle tasolle.
- Yhteistyön edellytysten parantamiseksi tehdään Vapepa-verkoston jäsenten roolit ja tehtävät tunnetuksi muille verkoston toimijoille.
- Toimikuntien toimintaa kehitetään verkostoyhteistyön edistämiseksi sekä Vapepan yhteisen että järjestöjen sisäisen toiminnan näkökulmista.
- Tehdään selvitys Vapepa-verkoston rakenteen kehittämisen vaihtoehtoista.
- Hyödynnetään hälytysjärjestelmästä saatavaa demografia- ja osallisuustietoa verkoston toiminnan kehittämiseen.

5.2.3 Koulutus ja harjoitukset rakentavat yhteisen osaamisen

Vapepan koulutusjärjestelmä luo pohjan yhteiselle toiminnalle auttamistilanteissa. Eri toimintamuotojen yhteensovittaminen on koulutusjärjestelmän keskeinen tehtävänä. Yhteinen koulutusjärjestelmä kokoaa eri toimintamuotojen keskeiset osaamiset laadukkaaksi ja yhdenmukaiseksi toiminnaksi. Kokonaiskoordinaation lisäksi SPR vastaa maalla tapahtuvan yleisen pelastuspalvelun koulutusjärjestelmästä sekä johtaja- ja kouluttajakoulutuksesta sekä sellaisesta yleisestä koulutuksesta, jolle ei verkostossa ole vielä valmiina asian- tuntemusta.

Koordinaatiojärjestöt SLPS ja SMPS vastaavat koulutusjärjestelmistä omien toimintamuotojensa osalta. Lisäksi eri jäsenjärjestöillä voi olla omaan toimialaan liittyviä yhteiseen koulutusjärjestelmään kuuluvia vastuualueita.

Säännöllisten, riittävän usein toistuvien harjoitusten kautta rakennetaan luottamusta ja yhteistä osaamista käytännön toiminnassa toisten vapaaehtoisten ja viranomaisten kanssa.

Tavoitetila 2030:

Eri järjestöjen osaamista jaetaan Vapepa-verkostossa systemaattisesti yhteisen SPR:n koordinoiman koulutusjärjestelmän tukemana. Järjestökohtaisen osaamisen lisäksi myös vahvat alueelliset osaamiset on tunnustettu ja hyödynnetty yhteisesti osana koulutusjärjestelmää.

Laajoissa häiriötilanteissa Vapepa-verkostolla on toimivat mallit, resursseja ja osaamista spontaanien vapaaehtoisten operatiiviseen hyödyntämiseen.

Joustavassa osaamiseen perustuvassa koulutusjärjestelmässä on tehty osaaminen näkyväksi ja hyödynnetään muualla saatua osaamista. Tunnustettua ja kirjattua osaamista voidaan hyödyntää eri tavoin yhteiskunnan turvallisuuden edistämisen ja ylläpitämisen tehtävissä. Operatiivisessa toiminnassa huomioidaan mahdollisuudet osallistua eri tasoisella osaamisella - harjoittelijasta vapaaehtoisjoukkojen johtamiseen.

Toiminnassa on mukana nuoria. He ovat myös mukana kiinnostavan ja puoleensavetävän koulutus- ja harjoitustoiminnan kehittämissä.

Vapepan keskeiset osaamisalueet ja osaamisen minimikriteerit hälytystoiminnassa on määriteltä ja niiden täyttymistä ja kehittymistä seurataan. Kaikki mukana olevat järjestöt ja yhteisöt tuntevat vastuunsa omien jäsentensä osaamisesta sekä sovittujen sääntöjen noudattamisesta.

Vapepan koulutusjärjestelmässä on sovittu järjestöjen välillä keskeisten osaamisten kehittämis-, ylläpito- ja järjestämisvastuut. Uusista osaamisista tuotetaan koulutusmoduuleja yhteiseen käyttöön.

Vapepa-koulutusten yhteiset sisällöt ja oppimistavoitteet on keskeisin osin sisällytetty järjestöjen omiin koulutuksiin. Koordinaattorina SPR vastaa koulutusten yhteisistä sisällöistä. Edelleen SPR seuraa osaamisen tilaa ja ohjaa kehittämistä koulutuksen seurantajärjestelmän kautta. Samoin tekevät koordinaatiojärjestöt SLPS ja SMPS omien toimintamuotojensa osalta.

Toimenpiteitä tavoitetilan saavuttamiseksi:

- Koulutusjärjestelmästä tehdään selkeät ja päivittyvät kuvaukset, joista käy ilmi järjestämisvastuut ja yksittäisen vapaaehtoisen kouluttautumispolkujen (osaamisen kehittämisen polkujen) rakentuminen eri tehtäviin.
- Yhteiseen koulutusjärjestelmään ja sen kehittämiseen liittyvät vastuut ja tehtävät sovitaan asianosaisten jäsenjärjestöjen kanssa.
- Hälytysryhmätoimintaan liittyvä tehtäväkohtaisten osaamisvaatimusten järjestelmä (kirjaaminen ja ylläpito) toteutetaan ja otetaan käyttöön.
- Spontaanien vapaaehtoisten vastaanottamista ja hyödyntämistä erityisesti laajoissa äkillisissä tilanteissa kehitetään, niin että Vapepalla on yhteiset toimintamallit ja riittävästi koulutettuja vastuuhenkilöitä.
- Voimavaroja tehokkaasti hyödyntävien yhteisten ja yhdessä suunniteltujen harjoitusten määrää ja järjestämisen toimintamalleja kehitetään.

5.2.4 Vapepan toiminta ja sen vaikuttavuus tunnetaan

Sisäinen viestintä on keskeisen tärkeää verkoston toimivuuden ylläpitämisessä. Sen kautta tuetaan yhteisiä arvoja ja tavoitteita. Viestintä yhdistää toimintaa ja yhtenäistää kuvaa Vapepasta. Tehokkaan ulkoisen viestinnän kautta tehdään Vapepa tunnetuksi niin suuren yleisön kuin yhteistyötahojen keskuudessa. Kun Vapepan vaikuttavuus ja arvo tunnetaan, sen toimintaan sitoudutaan, siihen luotetaan ja sen tarjoamia palveluita osataan hyödyntää.

Verkoston koordinaattorina SPR vastaa Vapepan yhteisestä tiedottamisesta ja tukee jäsenjärjestöjä niiden omassa tiedotustehtävässä. Koordinaation tukemina jokainen jäsenjärjestöt vastaa omien jäsentensä tiedottamisesta.

Tavoitetila 2030:

Jokainen jäsenjärjestö viestii omissa kanavissaan jäsenistöään koskevista Vapepa-asioista. Järjestöjen työntekijät ja heidän kauttaan myös jäsenet ja vapaaehtoiset tuntevat mahdollisuudet ja tavat toimia vapaaehtoisena pelastuspalvelutehtävissä.

Koordinaation tuottamalla viestinnällä vahvistetaan Vapepan päätöksenteon, koordinaation ja hallinnon läpinäkyvyyttä. Avoimen viestinnän avulla varmistetaan, että toiminta on yhtenäistä ja verkosto voi osallistua yhteisten asioiden valmisteluun.

Koordinaatiojärjestöt varmistavat viestinnälleen, että viranomaiset tuntevat Vapepan mahdollisuudet toimia eri viranomaisten tukena ja tietävät, miten Vapepan resurssit saadaan käyttöön. Viranomaiset tuntevat Vapepan toiminnan merkittävyyden ja tuloksellisuuden sekä toiminnan reunaehdot.

Spontaaniin vapaaehtoisten hyödyntäminen hallitusti perustuu osin laajaan ja avoimeen viestintään. Vapepan toiminta vapaaehtoisresurssin kokoajana viranomaisten tueksi tunnetaan ja siihen luotetaan.

Viranomaiset tuntevat mahdollisuudet hyödyntää Vapepaa spontaanien vapaaehtoisten toiminnan organisoimiseen ja luottavat Vapepan toimintakykyyn.

Ulkoisen viestinnän tuloksena Vapepan toiminnasta kiinnostuneet keskeiset kohderyhmät tuntevat Vapepan toiminnan ja tietävät, miten siihen on mahdollista tulla mukaan jäsenjärjestöjen kautta. Vapepa-toimijoiden osallistumisesta operaatioihin työajalla on sovittu yhä useammassa tapauksessa ja työnantajat osaavat hyödyntää heidän osaamistaan työyhteisönsä valmiudessa ja varautumisessa.

Toimenpiteitä tavoitetilan saavuttamiseksi:

- Sisäistä viestintää kehitetään erityisesti huomioiden ajantasaisen tiedon ja materiaalin helppo löydettävyyys eri käyttäjäryhmien näkökulmasta.
- Osana muuta sitoutumista verkostoon sovietaan järjestöjen kanssa vastuista viestinnän osalta.
- Vapepan uskottavuutta viranomaisten tukena lisätään tuomalla heihin kohdentuvassa viestinnässä esiin sopimuksia, hyviä käytäntöjä ja vaikutusta viranomaisen tukena.
- Vapepan näkyvyyttä ja yhteistyötä vahvistetaan alaan liittyvissä oppilaitoksissa, koulutusohjelmissa ja koulutustapahtumissa.
- Verkoston toiminnan esittelemiseksi viranomaisille ja vapaaehtoistoiminnasta kiinnostuneille varmistetaan riittävät ja ajantasaiset viestinnän välineet ja materiaalit.
- Vapaaehtoisten hälytystehtäville osallistumisen selkeyttämiseksi ja helpottamiseksi lisätään Vapepa-toiminnan tietämystä ja arvostamista työyhteisöissä sekä luodaan malli asiasta sopimiseen.
- Yhdessä sovittuja rekryointitapoja tuetaan ja vakiinnutetaan viestinnän keinoin.

6 Toimenpidetaulukko

Toimintalinjaukseen liittyen ylläpidetään päivittyvää toimenpidetaulukkoa, johon on koottu strategiaan tavoitteisiin liittyvät toimenpiteet sekä kuvattu niiden tärkeys, ajoitus, työnjako toteutuksessa ja toteutumisen seuranta.

AUTTAJIEN VERKOSTO 2020

Valmiusjärjestöt

Toimintaa tukevat tahot

